

אשר בבית טמא, הואיל ורחבות הן רואים אותן כאילו יורדות וממלאות החללים שלמטה ונמצא הבית כולו מקורה. טומאה על גביהן – כנגדה עד לרקיע טמא. לא היו העליונות רחבות טפה – אין אומרים 'חבוט רמי' (= השפל והשלך, הורידים והשוים עם התחתונות) ולכן אין טמא אלא מה שמתחת לאותה קורה [אם היא רחבה טפח] או כנגד הטומאה [אם אין הקורה רחבה טפח].

א. הוא הדין כאשר הטומאה מונחת תחת הרווח שבין הקורות התחתונות, אם יש טפח באותו רווח – כל הבית טמא שהרי הקורות העליונות שרחבן טפח מושפלות ומושלכות וכל הבית נידון כאהל אחד (עפ"י 'משנה אחרונה' אהלות יב,ה).

ב. אין חילוק בין הכלים שמתחת לתחתונות לכלים שבין התחתונות לעליונות – הכל טמא, שכשם שאנו רואים את העליונות יורדות למטה, כך רואים את התחתונות עולות וסותמות למעלה, ולכן שנינו 'תחת כולן טמא' (תפארת ישראל שם. וע' גם בפי"מ לרמב"ם ורע"ב שאומרים 'חבוט' גם מלמטה למעלה, כענין גוד אסיק).

ומסתבר לכאורה שה"ה כשהטומאה מונחת בעלייה תחת העליונות – כל הבית טמא (וע"ע ערוך לנר וקהלות יעקב טז). ואולם אם מונחת על אחת הקורות התחתונות – הבית טהור כאילו היא על גג הבית, כמוש"כ הראב"ד הל' טומאת מת טז,ו.

ב. כמבואר לעיל, אין אומרים 'חבוט רמי' אלא בדבר שרחבו טפח, שהוא בגדר 'אהל', אבל פחות מכן אינו חשוב להורידו. כן לענין סוכה וכן לענין טומאה וכן לענין קורת המבוי. [ולאביי, משמע שאין אומרים כלל 'חבוט רמי' בסכך].

א. כאמור, נחלקו הראשונים כשאין באויר שלמטה רוחב טפח, או אף כשיש טפח אבל אינו רחב כמו הקורה שלמעלה, האם אומרים 'חבוט' באופנים אלו, אם לאו. ואולם אם הרווח שלמטה גדול מהקורה שלמעלה, לדברי הכל אין הבית כולו טמא, שהרי גם אם מורידים העליונות אין כאן אהל אחד אלא ע"י דין 'לבוד' ואין אומרים 'לבוד' בטומאה כנוצר לעיל (עפ"י פחד יצחק 'טומאת אהל').

ב. יש אומרים שלענין טומאת אהל, כדי לומר 'חבוט' אין די בכך שהעליונות רחבות טפח אלא גם הקורות התחתונות צריכות להיות טפח, שרק אז יכולים לצרף שתי ה'אהלים' להיות אחד (עפ"י מרכבת המשנה הל' טומאת מת טז,ו; חדושי הגר"ח הלוי סוכה ה,כא). ויש חולקים (ע' קהלות יעקב טז,ב).

ג. אף כי פשט הגמרא הסוגיא מורה שגם במבוי אין אומרים 'חבוט רמי' בפחות מרוחב טפח, בדעת הרמב"ם נראה שנקט להלכה שאומרים, שאין אנו צריכים שם לדין 'אהל' אלא להיכר קורה (ע' מ"מ וכס"מ שבת יז,כה; אור שמח שם. ויש שפירשו דברי הרמב"ם באופן אחר – ע' מרכבת המשנה). ואין כן דעת כמה ראשונים (ערי"ף וש"ר עירובין ט).

דפים כב – כג

מא. מה דין הסוכות דלהלן:

- א. סוכה שבראש העגלה או בראש הספינה.
- ב. סוכה שבראש האילן או על גבי בהמה.

א. שנינו: העושה סוכתו בראש העגלה או בראש הספינה – כשרה ועולים לה ביום טוב. כן היא דעת רבי עקיבא. רבן גמליאל פוסל. ופרשו מחלוקתם בסוכה שבספינה, בעומדת ברוח מצויה של יבשה אבל לא ברוח מצויה של ים שהיא רוח שאינה מצויה דיבשה; רבי עקיבא סבר סוכה דירת עראי בעינן וכיון שעומדת ברוח מצויה דיבשה – כשרה, ורבן גמליאל סבר סוכה דירת קבע בעינן.

א. לדעת רבנו תם (מובא בתוס' ז' וכו"נ בר"ן) לא נחלקו אלא בספינה אבל בראש העגלה כשרה. והתוס' (כא: כג.) גורסים מחלוקתם גם בראש העגלה, ומשום שהיא מיטלטלת ואינה קבועה אינה 'קבע'.

ב. הפרי-מגדים (תרכח א"א סק"ד) צדד שמא אין להכשיר סוכה בעגלה אלא כשהיא עומדת אבל כשהיא נעה אין עליה שם דירה ואינה כשרה לישב בה. ולפי זה הוא הדין לסוכה על גבי מכונית נוסעת (עפ"י הערות במסכת סוכה).

ובספר בכורי יעקב השיג על הפרי-מגדים. וכן הסכים בשער הציזון (אות יא). וכן נקט בהר צבי להכשיר, וכן נקט הגרשו"א (בחדושי כת"י, מובא בהלי"ש) לעיקר. והביא שכבר מפורש כן במאירי.

ב. סוכה שבראש האילן או על גבי בהמה – כשרה ואין עולים לה ביום טוב מגזרת חכמים שלא לעלות באילן או על בהמה בשבת וביו"ט. ואפילו דופן אחת בלבד בנויה באילן ושתי דפנות על הקרקע – אין עולים לה, כיון שאילו יינטל האילן אינה עומדת בפני עצמה, אבל שלש בידי אדם ואחת באילן, הואיל ויכולה לעמוד בפני עצמה ללא האילן – כשרה (וה"ה כששתי דפנות מקבילות נסמכות על הקרקע ודופן האמצעית באילן, והסכך נסמך על הדפנות שבקרקע. ר"ן). כן שנו במשנתנו וכדברי רבי מאיר, אבל רבי יהודה בברייתא פוסל (חג הסוכת תעשה לך שבעת ימים – סוכה שאינה ראויה לשבעה לא שמה סוכה. ורבי מאיר סובר כיון שמהתורה ראויה לשבעה כשרה).

א. מדובר באילן עב וחזק, שאינו נע ונד ברוח מצויה (א"ז).

ב. הרמב"ם והשלחן ערוך פוסקים כסתם משנתנו. ויש פוסקים כרבי יהודה לפסול (ע"ן בשם רי"צ"ג). ולדבריו פסולה היא מדין תורה (עפ"י רישב"א. ולשון הרא"ה: 'כמדאורייתא דמיא').

דפים כג – כד

מב. א. האם בהמה יכולה לשמש כדופן, כמחיצה, כלחי, כפס לביראות וכגולל?

ב. האם נוד נפוח יכול לשמש כמחיצה?

א. עשאה לבהמה דופן לסוכה, לחי למבוי, פסין לביראות, גולל לקבר – רבי מאיר פוסל ורבי יהודה מכשיר. נחלקו אמוראים בטעמו של ר"מ; –

רבי זירא אמר: גזרה שמא תברח. ולפי זה אפשר בקשורה [וכשהיא מתוחה בתבלים בענין שאינה יכולה לרבוץ ולמעט השיעור]. ואביי אמר: גזרה שמא תמות ותתכווץ ותיפחת מכשיעור. ואפילו אם קשורה מלמעלה חוששים שמא תתכווץ מעט מהשיעור ולא ישים לב. ולבסוף הסיק רב אחא בר יעקב שסבר רבי מאיר כל מחיצה שעומדת ברוח [וללשון אחרת: שאינה עשויה בידי אדם] – אינה מחיצה (שעיקר עמידתה דבר שאין בו ממש), ואף לקולא. ולפיכך מטהר רבי מאיר משום 'גולל'.

הלכה כרבי יהודה שהבהמה יכולה להעשות דופן ומחיצה וכו'. (ראשונים). ומשמע מדברי הרמב"ם והטור שאין להתיר אלא בקשורה אבל בלאו הכי אינה מהוה מחיצה מפני שהולכת ונדה מעצמה (כן דקדק בשער המלך סוכה ד, טז. וע"ע רבנו יהונתן עירובין טו).

ע"ע בעירובין טו אודות לחי וקורה באדם ובבע"ח.